

NYORD ENGE 2017
NATUROVERVÅGNINGSRAPPORT

Nyord enge 29. oktober 2017

Vordingborg kommune
Byg, Land og Miljø

Konsulent
Niels Peter Andreasen
Ulvshalevej 333 A
4780 Stege

55 81 85 18
npa.ulvshale@mail.tele.dk

Tilsyn og optællinger:

Ifølge aftale med Vordingborg Kommune, Byg, Land og Miljø, er fuglelivet på Nyord Enge fulgt jævnlige og regelmæssigt gennem hele sæsonen med de grundigste optællinger i perioden fra marts til juli. Optællinger i ynglesæsonen har fulgt retningslinierne fra tidligere sæsoner med besøg de fleste gange i morgentimerne kl. 5-7 eller sidst på dagen efter kl.16.

Der er foretaget 4 større tællinger á 4 timer fra slutningen af marts til midt i juli, hvor det meste af øen er optalt. Endvidere 19 tællinger á 2 timer og 23 tællinger á 1 time til dækning af særlige områder og enkelte arter, specielt i yderområderne.

I alt januar-oktober: 46 besøg og 77 optællingstimer.

Optællingsmetode og kriterier for angivelse af antal minimum sandsynlige ynglepar er de samme som tidligere sæsoner.

Vejrforhold i yngleperioden:

Vejrmæssigt startede året med grå og disede dage med plustemperaturer i hele januar, og kun en smule snefald i starten af februar, derefter igen plustemperaturer på 3-6 gr.C .

Gennem hele marts og det meste af april var der overvejende gråvejrsk dage med småregn ind imellem med +10-12 gr.C.. Først i sidste halvdel af maj kom der lune soldage og temperaturer på 15-18 gr.C., og derefter igen vekslende med gråvejr, småregn og blæst.

Midt i juni kom en mere solrig periode og op til 20-22 gr.C., men hen mod juli dalede temperaturen igen, og det meste af juli og august var skiftende gråt, byger, opklaring og 18-22 gr.C. som højeste temperaturer.

Fra april til ind i oktober har lokaliteten haft stort set samme vejrtype og temperaturer med gråvejrsk dage, byger, opklaring og blæst. Det har betydet, at nogle områder stort set har haft vandfyldte loer hele ynglesæsonen, mens andre har haft mere tørre partier. I oktober kom perioder med større oversvømmelser af engene.

Oversvømmede enge i oktober.

Forhold for ynglefuglene:

Generelt har sæsonen været meget præget af samme type vejr, gråt og vådt med en del blæst. Det har betydet vand i mange områder gennem det meste af sæsonen, og kun en del udtørring i den mere solrige periode i maj-juni.

Der har været en del forskelle i ynglefuglenes ankomst til engene. Viber ankom i en stor bølge over et par uger og fordelte sig på ynglepladserne efterfølgende. Rødben kom næsten snigende og indfandt sig på ynglepladserne meget diskret. Hættemågerne viste sig spredt over engene i ca. en måned, hvorefter de næsten fra dag til dag etablerede sig i kolonien. Gul Vipstjert kom også i en samlet bølge, hvor fuglene sås overalt, også på andre lokaliteter på øen.

Der kan ikke være nogen tvivl om, at sæsonen som helhed er overordentlig positiv med en fremgang på omkring 200 ynglepar fra sidste år. Etablering af de stigende ynglebestande kan sikkert overvejende skyldes en effektiv bekæmpelse af ræve på Nyord. Der har samtidig været påfaldende færre Gråkrager, så muligvis er det store antal aggressive territoriehævdende ynglefugle, især Viber, med til at skabe en bedre balance i forhold til disse prædatorer.

Endelig er det yderst positivt, at der igen ses så mange ungekulde på engene, hvilket lover godt for de næste sæsoner.

Andefuglegruppen:

Knopsvane:

Knopsvaneparret i Lammervig havde unger 4. juni og lagde sig med de 3 pull. ud langs kysten i den efterfølgende periode. Det andet par med unger på Klyholm klækkede først omkring 18. juli, og blev observeret med de 2 unger indtil slut oktober i Ulvshale Løb.

Sandsynlige ynglepar: 2

Knopsvanepar Lammervig 11. maj

Grågås:

Ud fra de store flokke af rastende og fouragerende Grågæs tegnede der sig i marts et antal stedfaste par på 14-16, men på de efterfølgende optællinger svingede det mellem 8-10 og 12-13, og ud fra senere ungekuld anslås det sandsynlige yngleantal at være 11-13.

Sandsynlige ynglepar: 11-13

Gravand:

Gravand med unger blev observeret på 2 lokaliteter, mod syd tæt ved byen og ved Lammervig langs kysten op til markerne. Det er svært at bedømme de konkrete ynglesteder, hvis man ikke opdager dem i skrænter eller gamle halm- og tagrørsbunker.

Sandsynlige ynglepar: 2

Knarand:

I marts blev der på enkelte dage observeret et maximum på 12-14 Knarand på engene. I april tegnede antallet af stedfaste par sig til 4-5, men senere ind i maj kunne jeg kun lokalisere 3 par, hvor hanner holdt til i samme område. Antallet på Nyord har ikke haft samme fremgang som bestanden i Sukkerfabrikkens Jordbassiner, hvor der denne sæson har været 8 par, heraf 5 med ungekuld på en biotop med småvandhuller og tagrørsbevoksning.

Sandsynlige ynglepar: 3

Knarand på engene 11. april

Krikand:

Selv om der har været observationer af Krikand gennem hele ynglesæsonen og især 2 i Krageholm Flod ind i juni er der ikke tegn på ynglen.

Sandsynlige ynglepar: 0

Gråand:

Gråand fortsætter sin fremgang med minimum 22 par i år og har næsten samme niveau som 2004, hvor der blev observeret 26 par. Ud af sæsonens samlede antal ynglepar blev der observeret 12-14 par med ungekuld, men tallet kan godt være højere, da flere af parrene holder til i rørskovsbræmmen og søger ud på vandet langs kysterne. Der blev iagttaget kuld på 8 og kuld på 7 pull som det højeste.

Sandsynlige ynglepar: 22

Gråand på engene

Spidsand:

Igen denne sæson rastede et stort antal Spidsænder på engene i marts-april, men forlod efterhånden engene hen i april. Stedfaste fugle holdt til i A, B og D, førstnævnte dog med nogen usikkerhed ved Ebbenæs Flod, hvor den kunne være vanskelig at finde i teleskopet. Det er dog positivt at observere stedfaste Spidsænder gennem hele ynglesæsonen.

Sandsynlige ynglepar: 2-3

Pibeand:

Flere observationer af flokke på 100-150 fugle, men ikke fundet tegn på yngel.

Sandsynlige ynglepar: 0

Atlingand:

Det er meget usikkert, om Atlingand har ynglet på engene denne sæson. I april blev observeret 2 par ved Krageholm Flod, men derefter var der ingen observationer før en enkelt han blev observeret 10. og 19. maj i området, og heller ingen observationer i juni.

Sandsynlige ynglepar: 0-1

Skeand:

Samme mønster som de foregående sæsoner med pæne antal Skeænder i april på maximum 45-50 enkelte dage med overvægt af hanner. Et overraskende pænt antal forblev på engene gennem hele måneden, og det var vanskeligt at lokalisere stedfaste hanner i forhold til løse hanner, men de fleste optællinger viste et antal på 10-11 par på Nordengene og 5-7 par på Sydengene. Det betyder et antal, der nærmer sig det maximum på 23 par, som er optalt i år 2000.

Sandsynlige ynglepar: 15-17

Troldand:

Ingen yngleobservationer denne sæson.

Sandsynlige ynglepar: 0

Ederfugl:

De stedfaste hanner fordelte sig med meget stor afstand i yngleperioden. Længst mod nord 1-2 par, længst mod vest 1 par og mod sydøst 1 par. Der blev observeret et kuld unger fra det vestlige par.

Sandsynlige ynglepar: 3-4 par

Ederfugl i marts

Toppet Skallesluger:

Anslået ud fra ungekuld.

Sandsynlige ynglepar: 1

Vadefuglegruppen:

Strandskade: Der var ret tomt for Strandskader til langt hen i marts, hvorefter der gradvist blev optalt til omkring maximum 60 fugle. Fordelingen gav 8-9 par på Nordengene og 17-19 par på Sydengene. For første gang i mange sæsoner blev der observeret 7-8 ungekuld, et muligt tegn på mindre prædation.

Sandsynlige ynglepar: 25-27

Klyde:

I lighed med sæson 2016 flyttede Klyderne meget rundt på engene efter ankomsten i april. Det kan dog tyde på, at det relativt store antal stedfaste par har været udsat for mindre prædation end tidligere, og forekomsten af Klyder på engene har været meget positivt. Antallet på Nordengene med de omrokinger, der har fundet sted, ligger på 7-8 par, og på Sydengene 15-17 par. Også hos Klyde er set flere ungekuld i år.

Sandsynlige ynglepar: 22-24

Klyder ved Bredebæk 3. maj

Stor Præstekrave:

Arten er vanskelig at lokalisere efter trækperioden. Der er set fugle både i A, B og D ind i maj, men ikke på faste pladser, og fuglene i B blev ikke observeret efter begyndelsen af maj. Med min optællingsmetode udelukker det dog ikke yngleforekomst, hvilket før har vist sig.

Sandsynlige ynglepar: 0-2

Vibe:

Større flokke af Vibe ankom til engene i sidste del af februar og starten af marts.

Det skal indrømmes, at det har været meget vanskeligt at skille yngleparrene ud, og mange af optællingerne har svinget voldsomt. Det må derfor bero på et kvalificeret skøn, når årets yngleresultat opgøres, men tendensen er under alle omstændigheder klar og viser markant fremgang for arten og med mange ungekuld. Igen må det tages som tegn på mindre prædation. Det er dog bemærkelsesværdigt, at der uden øget rævebekæmpelse, så vidt jeg ved, på Ulvshale-siden, også er et større antal ynglende Viber denne sæson med 15-17 par på Horsnæs og 25-30 par i Hegnede Bugt og Veddelen.

Ud fra optællinger og egen vurdering ligger antallet af ynglepar på Nordengene på 91-94 par, og på Sydengene med 93-97 par.

Sandsynlige ynglepar: 184-190

En god sæson for Vibe

Engryle:

Engryle er ikke observeret på engene i yngleperioden.

Sandsynlige ynglepar: 0

Brushøne:

25. april blev der observeret en flok Brushøns på 9 fugle, 5 han og 4 hun. 10. maj fandtes 11 i en flok, med 7 han og 4 hun. herefter var der få observationer af Brushøne, hvor der kun blev observeret en hun i nordlige del af D og en i den yderste sydøstligste del af D. Da der kun foreligger 3-4 observationer af fuglene, er det meget usikkert, om der foreligger yngel.

Sandsynlige ynglepar: 0-2

Dobbeltbekkasin:

Blev ikke observeret i yngleperioden på engene.

Sandsynlige ynglepar: 0

Stor Kobbersneppe:

Jeg observerede den første Kobbersneppe 11. april, og i løbet af territorieopvisningen observeredes 2-3 potentielle par på Sydengene og 1 par på Nordengene. Parret på Nordengene skiftede ligesom sidste sæson opholdssted, og det er usikkert, om de ynglede.

Min vurdering er 2 sikre par + 1 sandsynligt par på Sydengene, plus 1 usikkert par på Nordengene.

Sandsynlige ynglepar: 2-4

Stor Regnspøve:

Ingen tegn på stedfaste par i 2017.

Sandsynlige ynglepar: 0

Rødben:

Det er hårdt arbejde at holde styr på varslende Rødben og vurdere yngleantallet, ligesom det er tilfældet med Vibe. Jeg fik ikke optalt langs kysterne fra kajak i år, så det reducerer muligheden for nærmere bestemmelse af antallet i randzonerne.

Som i andre sæsoner er der en stor spredning fra de første ungekuld til rugende fugle ind i juli, og det er med min optællingsmetode svært at vurdere, om det er fugle, der er flyttet, eller fugle der først er påbegyndt rugning senere.

Der er dog ingen tvivl om, at bestanden ligesom sidste år ligger med høje antal.

Optællingerne resulterede i 51-54 par på Nordengene, og 60-64 på Sydengene.

Sandsynlige ynglepar: 111-118

Måge-ternegruppen:**Hættemåge:**

Det må igen være et tegn på mindre prædation, at Hættemåger i større antal etablerede sig på engene. Fra dag til dag lagde Hættemåger sig omkring Bredebæk, og efter en periode udviklede der sig en koloni på omkring 130-140 par, senere med stor aktivitet og fodring af unger.

Sandsynlige ynglepar: 130-140

Igen Hættemågekoloni på engene.

Stormmåge:

Sammen med Hættemågerne etablerede Stormmåge sig også omkring Bredebæk og havde på de fleste optællinger 10-12 rugende fugle, men antallet svingede mellem 8-10 og 14-15. Tilsyneladende opgav nogle af parrene deres rugning i forløbet.

Sandsynlige ynglepar: 10-12

Sølvmåge:

Ingen stedfaste par og ingen med tegn på rugning.

Sandsynlige ynglepar: 0

Fjordterne:

Begge ternearter holdt til på Sydengen denne sæson. 1-2 par Fjordterne holdt fast til på en lokalitet og har sandsynligvis ynglet.

Sandsynlige ynglepar: 0-2

Havterne:

Med 8-10 Havterne omkring Bredebæk i maj kunne antallet af ynglepar ligge fast på 3 par, som gennemførte ynglecyklus, og i hvert fald et kuld unger blev iagttaget.

Sandsynlige ynglepar: 3

Øvrige ynglefugle:**Vandrikse:**

I sumpområdet uden for kirkegårdsarealet ligesom sidste sæson hørtes Vandrikse fra maj til juli .

Sandsynlige ynglepar: 1

Grønbenet Rørhøne:

Det lykkedes kun at opdage 1 par af denne art i år ved Lammervig.

Sandsynlige ynglepar: 1

Blishøne:

Der blev observeret samme antal ynglepar som sidste sæson, men med anderledes fordeling på lokaliteter. Par med unger blev set ved sydkysten og ud for Lammervig, og 1-2 par med unger langs kysten til Ulvshale Løb.

Sandsynlige ynglepar: 9

Blishøne med unge ved sydkysten.

Rørhøg:

Rørhøg er observeret fouragerende på engene hele ynglesæsonen med enkelte fugle, men ikke tegn på ynglen på Nyord.

Sandsynlige ynglepar: 0

Mosehornugle:

Mosehornugle blev set hyppigt i vinterperioden januar-februar, men senere i ynglesæsonen kun enkelte gange på Nyord, til gengæld hyppigere langs Stege bugt mod Horsnæs.

Sandsynlige ynglepar: 0

Husskade:

Det er efterhånden velkendt, at Husskaden har været en sjælden art på Møn siden 1970'erne. For første gang er den i år flere gange observeret fouragerende på Sydengen ud for byen, hvor den antagelig nu yngler i området ved P-pladsen.

Husskade i juli - ny art på engene.

Gul Vipstjert:

Det sandsynlige antal ud fra samtlige observationsdage bliver 13-15 par på Nordengene og 9-11 par på Sydengene. Stadig et meget positivt antal ynglende Gul Vipstjert. Dertil skal lægges 8-10 ynglepar på den høje del af Nyord.

Sandsynlige ynglepar: 22-24

Ynglefugle Nyord Enge							
Art/område	A	B	C	D	2017	2016	2015
Knopsvane		1	1		2	2	4
Grågås	3-5	2	2	4	11-13	11-12	9
Canadagås							
Bramgås							
Gravand		1		1	2		1
Knarand	1		1	1	3	3	9-11
Krikand							
Gråand	5	4	6	7	22	17	11
Spidsand	1	1		0-1	2-3	0-2	0-1
Atlingand	0-1					0-1	
Skeand	6-7	4-5	3-4	2-4	15-17	7-9	9
Pibeand							
Troldand							
Ederfugl	1-2	1		1	3-4	3-4	3
Toppet Skallesluger			1		1	2	1
Strandskade	3-4	5	5-6	12-14	25-27	31-33	27-29
Klyde	2-3	5-6	5-6	10-12	22-24	1-2	3-4
Stor Præstekrave	0-1			0-1	0-2	0-2	0-1
Vibe	47-50	44-47	38-42	55-59	184-190	121-129	77-79
Engryle							0-1
Brushøne				0-2	0-2	0-2	0-1
Dobbeltbekkasin							
Stor Kobbersneppe	0-1			2-3	2-4	4-5	3-4
Stor Regnspove							
Rødben	33-38	18-20	22-24	38-42	111-118	112-120	96-98
Hættemåge				130-140	130-140	6	2
Stormmåge				10-12	10-12	8-10	8-9
Sølvmåge							
Svartbag							
Splitterne							
Fjordterne				0-2	0-2		
Havterne				3	3	2-4	1
Vandrikse		1			1	0-1	0-1
Grønbenet Rørhøne		1			1	3	2
Blishøne	2	2	2	3	9	9	7
Gul Vipstjert	7-9	6	4	5-7	22-24	20-22	36-38
Rørhøg							0-1
Mosehornugle							0-1
I alt					581-600	362-400	325-343

Supplerende optællinger:

Der er igen denne sæson foretaget optællinger på engarealet af Avifauna Consult for Fugleværnsfonden af Henrik Haaning Nielsen 22. maj og 18. juni med deltagelse 22. juni af Uffe Damm.

Jeg har modtaget rapporten fra Avifauna Consult og sammenlignet optællingerne.

Generelt tegner der sig en overensstemmelse i den meget positive udvikling i sæson 2017, og med de afvigelser som antagelig skyldes forskelle i optællingsmetoder og tidspunkter for optællingerne.

Afvigelserne viser sig bl.a. hos Vibe, hvor mine optællinger og vurderinger ligger noget højere. Til gengæld er der en betydelig afvigelse hos Rødben, som kan skyldes mine vanskeligheder med at lokalisere ynglepar i randzonerne, hvis jeg ikke anvender kajak. Det samme gælder for Gul Vipstjert, som kræver færdsel på engområdet.

Store flokke af Viber og Hjejler i marts.

Status 2006 - 2016:

Andefugle:

Gråand og Skeand har vist fremgang i denne sæson. Knarand, Spidsand og Ederfugl har fortsat lave antal ynglepar, og Atlingand er ikke sikkert ynglende.

Vadefugle:

I denne gruppe viser Vibe afgjort den mest markante fremgang, ligesom Rødben også har en positiv sæson, mens Strandskade bliver på samme niveau som de foregående sæsoner. Positivt er også det større antal ynglepar af Klyde, mens Stor Kobbersneppe ikke viser fremgang, men holder sig på 2-4 par. Som tidligere er ynglepar af Brushøne og Stor Præstekrave usikre.

Mågefugle og andre ynglearter:

Det var meget positivt at se Hættemåger søge tilbage i større tal som ynglende sammen med Stormmåge, Fjord- og Havterne. Gul Vipstjert havde også en fin sæson med over 20 sandsynlige ynglepar.

Hverken Rørhøg eller Mosehornugle har ynglet i området denne sæson.

Andre observationer:

Sølvhejre:

Sølvhejre er observeret i området fra 16. marts til 21. oktober med 1-4 fugle

Sølvhejrer 30.8.

Trane:

Med traneflokke over området i træktiden fra midt i marts, blev der kun observeret 2 rastende Traner 11. april. Der er dog flere iagttagelse af rastende Traner i længere perioder andre steder på øen, og der er en forventning om kommende ynglepar.

Rastende Traner ved Lammervig 11. april.

Havørn og Vandrefalk:

Havørn er observeret på og omkring Nyord i alle årets måneder, voksne såvel som ungfugle, i år med et maximum på samme tid med 8 ørne. Normalt ses 2-3 Havørne dagligt omkring Nyord med besøg fra ynglepar og løse fugle såvel fra Sjælland som Møn.

Vandrefalk træffes jævnligt på engene med overvægt i vinterhalvåret. Der blev den 16. februar observeret en stor Vandrefalk i afvigende dragt, der tyder på racen *calidus*.

Ligesom sidste sæson blev Canadagås iagttaget på engene i sommerperioden med 5 fugle den 21. juni. Bramgås har haft maximum antal på engene med 12.500 den 26. marts og omkring 8.400 i oktober. Også store flokke af Hjejler og Viber prægede engene i marts. Skægmejse er observeret gennem hele sæsonen.

Øvrige observationer er suppleret med andre ornitologers registreringer og oplysninger i DOF-basen:

2.1. Dværgfalk 1

11.3. Snespurv 3

21.4. Rød Glente 1

9.5. Sortstrubet Bynkefugl 1 han

12.5. Steppehøg 1

15.5. Dværgfalk 1

21.5. Lille Skrigeørn 1, Lærkefalk 1, Rød Glente 1

22.5. Hedehøg 1

18.6. Silkehejre 1, Sorthovedet Måge 1, Hvidvinget Terne 1

19.-21.6. Sort Stork 1

19.7. Kaspisk Måge 1

26.7. Kærløber 1

19.8. Silkehejre 1
20.8. Hybrid Grågås x Bramgås 1, Lille Præstekrave 1
23.8. Fiskeørn 1
2.9. Rovterne 1
18.10. Dværgfalk 1
5.11. Blisgås 8

Øvrige forhold på engene i ynglesæsonen 2016:

Det tyder på, at afgræsningen på engene har skabt en tilfredsstillende balance mellem de tætte lave græsarealer og den lidt højere vækst i enkelte zoner. Kvægbestanden ser ikke ud til at have negativ indflydelse på yngleresultatet, men eventuel ødelæggelse af reder er svært at påvise.

Den effektive rævebekæmpelse ser ud til at være en af de vigtigste faktorer bag den store ynglefremgang hos vadefugle og måger. Der er i hele denne sæson ikke observeret ræv på engarealerne, og det er usædvanligt i forhold til for nogle få sæsoner siden.

Rovfugle og store måger forekommer gennem hele ynglesæsonen, men ligesom med kragefuglene tyder det ikke på væsentlig prædation i 2017.

Færdsel på engene i yngletiden har ikke været noget problem, kun forventet arbejdskørsel og en enkelt større gruppe i juni på markvejen og engen op til kirkegårdsarealet, lignede mest en familieudflugt.

Idyl på en lun sommerdag.

Rapporten er afsluttet den 16. november 2017.

Niels Peter Andreasen,
Ulvshalevej 333 A,
4780 Stege
55 81 85 18
npa.ulvshale@mail.tele.dk

